

Jelek és rendszerek : 2. zárthelyi

Név: .....

Összpontszám:

--	--	--

Neptun kód: .....

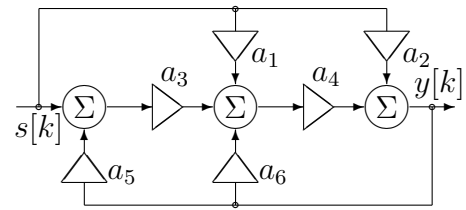
Aláírás: .....

Kitöltési útmutató: A feladatok megoldásánál azt kell eldönteni, hogy az üres négyzetekkel jelölt állítások közül melyik igaz, ill. hamis. *VIGYÁZAT: Előfordulhat több igaz vagy hamis állítás is!* A kitöltés módja a következő: Ha véleménye szerint az állítás igaz, a kis négyzetbe írjon nagy **I** betűt, ha pedig hamis, nagy **H** betűt. Minden jó találatért 2 pont, rossz válaszért azonban -1 pont (azaz levonás) jár. Ha a négyzetbe nem ír választ, nem kap pontot. Ne használjon piros színű tollat!

- A diszkrét idejű rendszerek

- ugrásválasza az a bemeneti jel, melynek hatására a kimeneten egységugrás jelenik meg, mint válaszjel.
- állapotegyenlete egy a forrásjeleket, illetve az állapotváltozókat és azok k -beli egyszeres eltoltját tartalmazó vektorok közötti mátrixegyenletből és egy a forrásjelvektorok és az állapotváltozó-vektorok felhasználásával a kimeneti jeleket megadó mátrixegyenletből áll.
- ugrásválaszának deriváltjának és a bemeneti jelnek a konvolúciója adja meg a kimeneti jelet.
- állapotegyenletének ismeretében kiszámítható a $W(z)$ átviteli karakterisztikája, amely SISO rendszerekre $\det(\mathbf{I} - \mathbf{A}z)^{-1} \cdot \mathbf{c}^T \text{adj}(\mathbf{I} - \mathbf{A}z) \mathbf{b} + D$, ahol az állapotegyenlet $\mathbf{x}[k+1] = \mathbf{A}\mathbf{x}[k] + \mathbf{b}s[k]$, $y[k] = \mathbf{c}^T \mathbf{x}[k] + Ds[k]$, az "adj" jelölés pedig a mátrix előjeles aldeterminánsaiból álló mátrixot takarja.
- állapotegyenlete egy a forrásjeleket, illetve az állapotváltozókat és azok k -beli, legfeljebb n -szeres eltoltját tartalmazó vektorok közötti mátrixegyenletből és egy a forrásjelvektorok és az állapotváltozó-vektorok felhasználásával a kimeneti jeleket megadó mátrixegyenletből áll.
- impulzusválasza előáll az ugrásválaszának és az ugrásválasz egységnyi eltoltjának különbségeként.
- impulzusválaszának és a bemeneti jelnek a szorzata adja meg a rendszer kimenőjelet az időtartományban.

- Az ábrán látható lineáris SISO rendszerről a következő állítások igazak, ha $a_1 = 1$, $a_2 = 0,3$, $a_3 = 0,2$, $a_4 = 1$, $a_5 = -0,7$, $a_6 = 0$. A hálózat bemenetén az $s[k]$ diszkrét gerjesztőjel, kimenetén pedig az $y[k]$ diszkrét kimenő jel van jelen.

- A rendszer állapotmátrixa $\begin{pmatrix} 0 & -0,14 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}$, ha x_1 állapot az első késleltető, x_2 állapot pedig a második késleltető után helyezkedik el.
- A rendszer nem időinvariáns, csak kauzális, mivel a kimenő jel nem lesz állandó az időben.
- A rendszer időinvariáns, kauzális.
- Az állapotmátrix sajátértékei a $z(z + 0,2) + 0,14 = 0$ egyenlet megoldásai, azaz a $\lambda_1 = -0,1 + j0,721$ és a $\lambda_2 = -0,1 - j0,721$ komplex konjugált számpár.
- A rendszer állapotmátrixának sajátértékei ugyanazok a számok lesznek, mint az átviteli karakterisztika zérusai.
- A rendszeregyenlet $y[k] = -0,14y[k - 2] + 0,5s[k] + s[k - 1] + 0,2s[k - 2]$.

- Egy diszkrét idejű rendszer által egy adott $s[k]$ gerjesztőjelre adott válasz

- kiszámítható a z -tartományban, mint az $S(z)$ gerjesztőjelnek és a rendszer $W(z)$ impulzusválasznak szorzata.
- kiszámítható a rendszer állapotváltozóinak ismeretében az állapotegyenletek segítségével.
- kiszámítható a rendszer állapotváltozóiból és a forrásjel(ek)ből a rendszeregyenletek segítségével.
- kauzális rendszer és belépő gerjesztőjel esetén belépőjel lesz.
- kiszámítható a frekvenciatartományban, mint a gerjesztőjel $S(\vartheta)$ diszkrét Fourier-transzformáltjának és a rendszer $W(\vartheta)$ átviteli karakterisztikájának a diszkrét konvolúciója.
- mindig korlátos, ha a bemenő jel korlátos és a rendszer gerjesztés-válasz stabilis.
- mindig korlátos, ha a bemenő jel korlátos.
- egy n -edrendű differenciaegyenlet.
- kauzális belépőjelek esetén kiszámítható a rendszeregyenletet, mint rekurzív formulát használva, tetszőleges k_i értékre, ha ismerjük az $s[k]$ bemenőjelet a kezdetektől a k_i értékig.

- Egy diszkrét idejű, k változójú gerjesztő jel

- spektruma mindig vonalas.
- minden esetben diszkrét Fourier-sorba fejthető.
- által egy diszkrét idejű rendszer kimenetén gerjesztett jel kiszámítható, ha ismert az $y[k] + \sum_{i=1}^n a_i y[k-i] = \sum_{\ell=0}^n b_\ell s[k-\ell]$ rendszeregyenlet. A rendszeregyenletből kiszámítható az átviteli karakterisztika, ami $W(e^{j\vartheta}) = (\sum_{\ell=0}^n b_\ell e^{-j\vartheta\ell}) / (1 + \sum_{i=1}^n a_i e^{-j\vartheta i})$.
- mely egy folytonos jel mintavételezésével keletkezett, felírható $\vartheta = \omega T_s$ körfrekvenenciájú tagok lineáris kombinációjaként, ahol T_s a mintavételezési idő.
- által a $W(e^{j\vartheta})$ átviteli függvénnyel rendelkező rendszer kimenetén létrehozott jel $Y(e^{j\vartheta}) = W(e^{j\vartheta}) \cdot S(e^{j\vartheta})$, ahol $S(e^{j\vartheta})$ a gerjesztő jel diszkrét Fourier-transzformáltja.

- Egy folytonos idejű rendszert az $S(s) = 6/(s+5)$ Laplace-transzformálttal rendelkező jellel gerjesztjük, a rendszer leírható az alábbi átviteli karakterisztikával:

$$W(s) = \frac{4s^2 + 3}{s^2 + 8s + 12}$$

- A $\lim_{t \rightarrow 0^+} y(t) = \lim_{s \rightarrow 0} sY(s)$ képlet alapján a válaszfüggvény nullában $y(0^+) = 0$ értékkel lezdődik.
- A válasz az időtartományban az $y(t) = 9,5e^{-2t} - 206e^{-5t} + 220,5e^{-6t}$.
- A rendszernek van egy zérusa az $s = 3/4$ komplex körfrekvenencián.
- A teljes rendszer grafikus ábrázolásában legalább 2 integrátor elem van, mivel két állapotváltozó szükséges ahhoz, hogy 2 pólus legyen.
- A rendszernek van egy pólusa az $s = -6$ komplex körfrekvenencián.
- A rendszernek van egy másodfokú póluspárja az $s = 12$ komplex körfrekvenencián, amihez $\xi = 8/2$ tényező tartozik.
- A rendszer gerjesztés-válasz stabilis, mivel a zérusa negatív valós szám.
- A válasz az időtartományban az $y(t) = -2,5e^{-2t} + 34e^{-5t} - 31,5e^{-6t}$.
- A rendszer válaszának Laplace-transzformáltja $Y(s) = (24s^2 + 18) / ((s+2)(s+5)(s+6))$.

- Egy diszkrét idejű jel

- megadására alkalmas lehet egy $s[k]$ képlet, ahol $k \in \mathbb{Z}$.
- megadására alkalmas lehet egy $s[k]$ függvény, mely a $k = 0$ pont előtt $-\infty$ értéket vesz fel.
- megadható egy az $s[k]$ sorozattal.
- előállhat egy folytonos idejű jelből mintavételezett sorozatként, amely a jel pillanatnyi értékeit adja meg minden időpontban.
- származhat folytonos idejű jelből, ekkor a diszkrét idejű jel a folytonos idejű jelnek bizonyos időpillanatokban felvett értékeiből álló sorozat, ahol a nevezett időpillanatok általában fix időközönként, egy véges időintervallumban helyezkednek el és a sorozat elemei csak végtelen pontossággal vannak megadva.
- egy olyan értékekből álló sorozat, mely a k indexre mindig tükrösen szimmetrikus.
- a diszkrét Dirac-delta függvény eltoltja.
- grafikus ábrázolása tetszőleges időpillanatban megadja a jelet, melynek mintavételezésével a diszkrét idejű jelkeletkezett.

- Egy diszkrét idejű SISO rendszer állapotegyenlete a következő:

$$x_1[k+1] = 4x_1[k] + 6x_2[k] + 2s[k]$$

$$x_2[k+1] = 2x_1[k] + s[k]$$

$$y[k] = -2x_1[k] + 3x_2[k] + s[k].$$

- A rendszermátrix $\mathbf{A} = \begin{pmatrix} 4 & 6 \\ 2 & 0 \end{pmatrix}$.
- Az átviteli karakterisztika kiszámításához a $z\mathbf{I} - \mathbf{A}$ mátrix $\begin{pmatrix} z-4 & -6 \\ -2 & z \end{pmatrix}$.
- Az átviteli karakterisztika kiszámításához a $z\mathbf{I} - \mathbf{A}$ mátrix inverzében a nevezőben szereplő determináns $(z-4)z - 12$, melynek gyökei $\lambda_1 = 6$ és $\lambda_2 = -2$.
- Az átviteli karakterisztika kiszámításához a $z\mathbf{I} - \mathbf{A}$ mátrix inverzében a számlálóban szereplő, előjeles aldeterminánsokból álló "adjungált" mátrix $\begin{pmatrix} z(z-4) & 12 \\ 12 & (z-4)z \end{pmatrix}$.
- Az átviteli karakterisztika kiszámításakor a $z\mathbf{I} - \mathbf{A}$ mátrix inverzének és a $\mathbf{b} = \begin{pmatrix} -2 \\ 3 \end{pmatrix}$ vektornak a szorzata a $\begin{pmatrix} -2z+6 \\ 3z-24 \end{pmatrix}$ vektor.
- Az átviteli karakterisztika $W(z) = (-7z+20)/(z^2-4z-12)$.